

The Last Station

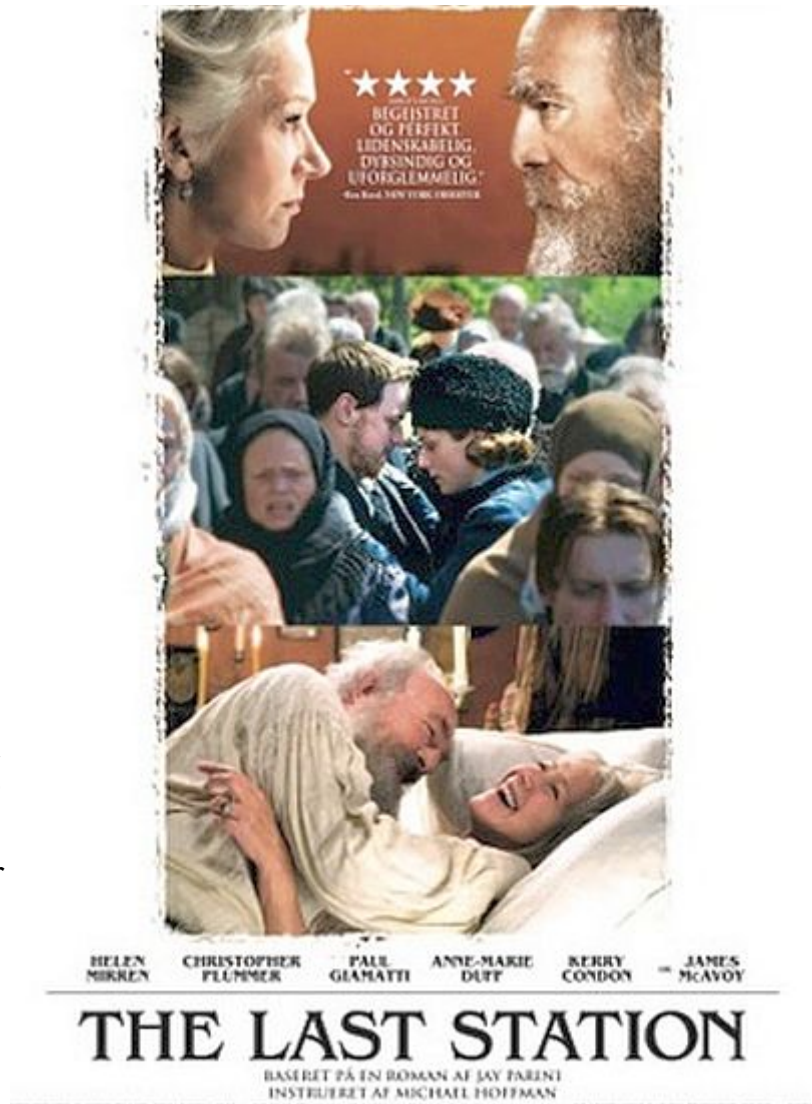
En kvindes kamp Af Christiane Gammeltoft- Hansen

"The Last Station" er en velspillet film om forfatteren Lev Tolstoj og hans hustru Sofia som gamle. Hun kæmper for deres kærlighed og nærhed – og mod hans disciple, der vil gøre ham til en politisk profet.

"Jeg tror ikke, han er Kristus. Kristus er Kristus. Men jeg tror, han er en profet." Ordene udtales af Leo Tolstojs læge (John Sessions), der ifølge filmen hænger ved hvert ord, Tolstoj (Christopher Plummer) siger, og som tillægger dem en så stor betydning, at han skriver hvert og ét af dem ned i sin lille notesbog. Og nej, han er ikke Kristus, selvom iscenesættelser med små børn, der bærer solsikker hen til ham, et øjeblik får dem til at tvivle. Men en profet er også nok i dette tilfælde til at skabe disciple, der følger ham så passioneret, at det bliver til en ny religiøs, filosofisk og politisk bevægelse – Tolstojanismen.

'The Last Station' udspiller sig i årene op til Leo Tolstojs død i 1910. Denne store russiske forfatter og politiske tænk er blevet kendt verden over for sine romaner "Krig og Fred" og "Anna Karenina". I filmen møder vi ham på det tidspunkt i hans liv, hvor det simple liv er blevet hans ideal. Et liv med materiel og seksuel afholdenhed og hvor solidaritet og verdensfred gennem pacifisme er det bærende. Derfor går han også rundt som gammel mand og ligner en bonde, omend han er rundet af en adelig slægt.

Tolstojs tilgang til religion er udogmatisk og uinstitutionel i den forstand, at han mener, at religion er noget, der knytter sig til det enkelte menneske – ikke kirken og staten – og enkelheden, som han tilstræber, finder han også i religionen. Således forklarer han i filmen den nyankomne privatsekretær Valentin Bulgakov (James McAvoy), at alle religioner er fælles om én ting, nemlig kærlighed. Det er den samlende faktor. Men enkelt bliver det nu ikke af den grund. Tværtimod. Det koger af følelser hele filmen igennem.

Langt de fleste følelser står Sofia for (Helen Mirren), Leo Tolstojs kone igennem 48 år. Hun ser sin mand forandre sig fra at være en engageret forfatter til at være en politisk og religiøs lederskikkelse, og hun undrer sig højlydt. Hun ser, hvordan disciplene flokkes omkring ham, og verdenspressen holder vagt for at få det hele med. "Idioter" er hendes karakteristisk af dem alle. For hende er Leo Tolstoj først og fremmest hendes mand og derefter en begavet forfatter, men ingen profet.

Sofias eftermæle har ikke altid været lige nådigt. Hun er blevet beskrevet som grisk og manipulerende – som en kvinde der ikke delte sin mands materielle afholdenhed. Det centrale drama i filmen er da også hendes kamp for at sikre rettighederne efter sin mands værker, så de ikke skal tilfalde hans tilhængere. Men som hendes dagbøger, der udkom på engelsk for et halvt års tid siden, vidner om, var hun et særdeles forstandigt og følsomt menneske – et menneske, der til tider hysterisk, til andre tider rørende kæmpede for at bevare nærheden imellem hende og hendes mand. Det var en kamp, der på mange måder blev ulige, fordi den var mod en bevægelse, der langsomt slugte sin egen leder.

'The Last Station' er et studie i, hvordan religiøse bevægelser kan opstå, og ikke mindst hvor nemt de kan fjerne sig fra deres oprindelse og næres ved deres egen higen efter magt. Leo Tolstoj forholder sig i filmen befriende frit til sin egen lære. Han genkalder sig med stor lyst ungdommens erotiske affærer og overgiver sig også i øjeblikke til sin kone. Han er ikke uden selvironi og må gå, da han på en grammofon hører sin egen stemme. Han tilføjer med andre ord en menneskelighed til sine egne idealer. Men tilhængerne derimod – med hans ven og åndsfælle i spidsen, Tjertkov (Paul Giamatti) – fastholder idealerne i så snævre rammer, at det i stedet for Tolstojs tanker om broderkærlighed snarere lyder som et "hvis du ikke er med os, er du imod os". I slutningen af filmen siger Valentin Bulgakov derfor også til Tjertkov, at Tjertkov er godt i gang med at tegne bevægelsen i sit eget billede i stedet for i Tolstojs. Man fornemmer således, at vejen er gået fra frie idealer til fastlåst fanatisme.

På det indholdsmæssige plan er der rigeligt at komme efter i The Last Station. Når man så dertil lægger fremragende skuespilpræstationer, skal der herfra kun lyde den varmeste anbefaling. Helen Mirren er uovertruffen som en kvinde i sine melodramatiske følelsers vold. Det er en kvinde, der hele tiden bevæger sig på kanten af det hysteriske og med jævne mellemrum også falder i med begge ben, men som man ikke desto mindre har stor sympati for, fordi der er mere ægthed end beregning bag hendes udbrud. Christopher Plummer spiller med så stor varme og pondus, at man meget nemt tilgiver, at Tolstoj i denne film taler et kultiveret engelsk. Paul Giamatti viser uhyggeligt præcist, hvordan der kan gemme sig en lille djævel i selv det mest oprigtige engagement, og James McAvoy er skøn som manden i midten, der kæmper for en sammensmeltning af idealer og kærlighed.

Filmfakta

England 2009 – Instr. + manus: Michael Hoffmann (efter roman af Jay Parini) – Medv.: Helen Mirren, Christopher Plummer, James McAvoy, Paul Giamatti, Kerry Condon, Anne Marie Dfuff, NN, MM – 112 min. – Biografpremiere d. 15/4 2010 – Udlejning/pressebilleder © Walt Disney Studios/Sony Pictures

Links

<http://www.cinemazone.dk/review.asp?id=7481&area=2>

<https://www.eyeforfilm.co.uk/review/the-last-station-film-review-by-amber-wilkinson>

<https://www.nytimes.com/2009/12/04/movies/04station.html>